

SKRÆLINGERNE I MARKLAND OG GRØNLAND, DERES SPROG OG NATIONALITET

AF

WILLIAM THALBITZER

I.

I hvor lidt vi end ved om Eskimoernes tidligere Historie, lidt mere ved vi dog derom end om de fleste andre „vilde Folks“ Fortid. Eskimoerne viser sig tidligt i Periferien af vor egen Folkestammes Historie, i den tidlige Middelalder, ganske vist ikke under Navnet Eskimoer¹, men under det islandske Navn Skrælinger. Grunden til, at vi overhovedet ved noget om disse Folks Fortid, er ikke den, at de selv trofast har holdt paa deres Traditioner — thi deres Sagn er blottede for al Tidsregning og Geografi —, men hovedsagelig den, at de første Historieskrivere i Norden, nemlig paa Island og i Norge, har optegnet Beretninger om Nordboernes Møder med Skrælingerne i Amerika og i Grønland. Desværre er disse Beretninger ikke saa udførlige eller saa fuldkomne, som de uden Tvivl kunde have været. Der har formodentlig til Tider her i Norden været fortalt en Del mere om de fremmede Folkeslag, som Nordboerne lejlighedsvis traf

¹ Eskimo-Navnet stammer fra Eskimoernes Naboer mod Syd, Algonkin-Indianerne (spec. Abenaki'erne Nord for St. Lawrencebugten), der oprindeligt kaldte dem *Askeijaumovok* „de, der æder raat Kød“ (af *askeijaus* raat Kød, *mowew* æder; jvf. J. H. TRUMBULL, *Natick Dictionary*, og D. CRANZ, *Historie von Grönland* (1770, vol. 1, p. 336 Anm.); dette Navn blev optaget af de franske Nybyggere i Kanada og tillempet efter deres Udtale, derefter indført i Litteraturen af CHARLEVOIX (Missionær i Canada) i hans „*Histoire de la Nouvelle-France*“ (jvf. E. PETITOT, *Vocabulaire* p. IX).

i Vinland, end hvad der nu kan findes om dem i Sagaerne. De Oplysninger, der er os bevarede i disse, gør som Helhed et ret tilfældigt Indtryk, og naar bortses fra Erikssagaen, er der utvivlsomt mange Tildigtninger og Fejltagelser i det overleverede. Hvad angaar Mødet med Vinlands-Skrælingerne, mærker man, at der ligger et langt Tidsrum mellem Oplevelsen og Nedskrivningen af Beretningerne. Om Grønlands-Skrælingerne findes der kun nogle spredte Bemærkninger hist og her i de historiske Værker.

Navnet Skræling synes første Gang at være blevet anvendt om den indfødte Befolkning, som Islænderne traf sammen med i Vinland og Markland paa Thorfin Karlsevnes Ekspedition (1003—1005). Vi har ingen skriftlige Optegnelser fra den Tid. De sikre Efterretninger om Thorfins Ekspedition blev først optegnede omkr. Aar 1200 i Erik den Rødes Saga, et Værk, der roses ikke blot for sin klassiske Fremstilling, men ogsaa for sin paalidelige Tradition¹. Men allerede ca. 70 Aar tidligere end dette Værk blev skrevet, havde Ari Fróðe Præst i sin Bog om Island brugt Navnet Skrælinger om de forhistoriske Mennesker i Grønland, hvis Spor de første Opdagere og Kolonister i dette Land ved Aar 1000 havde fundet overalt langs den sydlige Del af Vestkysten². Der fortælles allerede om Erik den Røde og hans Mænd, at de fandt Husruiner og Rester af Baade³ og Stenredskaber. Disse Ting maa have lignet eller mindet stærkt om de Baade og Redskaber, som man havde set hos Skrælingerne i Amerika, thi, fortsætter Ari, „man kan deraf skønne, at det samme

¹ G. STORM, Eiriks saga rauða, p. XIII; F. JÓNSSON, oldn. og oldisl. Literaturhistorie, vol. 2, p. 648.

² Ari's Islendingabók k. 6: „þeir fundu þar manna vister bæþi austr ok vestr á landi“, altsaa omkring Østerbygd og Vesterbygd = Godthaab og Julianehaab, mellem 60°—65° N. Br. paa Vestkysten.

³ Keipla-brot. Brudstykker af „keipler“, sing. keipull (af keltisk *caupol*? cf. Murray, New Engl. Dict. under *cuoble*); Betydningen ikke helt sikker, men formodentlig „et mindre Fartøj, Baad“.

Folkeslag har vandret der, som har bebygget Vinland, og som Grønlænderne [d. v. s. Islænderne i Grønland] kalder for Skrælinger.“ Ari's Udtryk synes klart at antyde, at Islænderne indtil hans Tid (ca. 1130) ikke havde set disse Mennesker selv i Grønland, kun Sporene af dem, men at de kendte Navnet Skræling og havde tillagt det ukendte Fortidsfolk dette Navn, der naturligvis særlig i Grønland var blevet erindret og overleveret gennem Efterkommerne af Ekspeditionens Deltagere (disse havde været 140 i Tal, fordelte paa 3 Skibe).

De af Ari omtalte Fund i Grønland henhører til Aar 999, da Erik den Røde kom til Landet. Seks Aar senere var det, at THORFIN KARLSEVNE vendte tilbage fra sin Vinlandsrejse, med friske og tydelige Indtryk fra de nyopdagede Egne. Ligesom mange Ekspeditioner i nyere Tid førte han nogle Indfødte med sig hjem, to Skrælinge-Drenge, som Ekspeditionen havde mødt i Markland tilligemed en skægget Mand og to Kvinder; de sidste undslap, men Børnene blev som sagt hjemførte til Grønland (Eiriks Saga, Kap. 12). Ved den Tid blev altsaa Navnet Skræling aktuelt i Grønland. Spørgsmaalet er nu, om der er nogen Grund til at antage, at disse hjemvendende Vinlandsrejsende sluttede rigtigt, naar de udtalte, at de i Grønland fundne Redskaber var af samme Art som dem, Skrælingerne i Amerika benyttede, og at det ukendte grønlandske Folk altsaa maatte være af samme Art som de Skrælinger, de havde truffet i Markland og Vinland. Man skulde paa Forhaand vente, at de havde Ret, thi disse Skrælinge børn lærte efter Sagaens Sigende at „tale Islandsk“, og selv om man maa antage, at de ikke naaede vidt i denne Retning, maa de vel have kunnet tilkendegive, om de ansaa de i Grønland fundne Stenredskaber osv. for ensartede med deres egen Nations. Hvis man overhovedet har spurgt dem derom, maa man tilføje; — thi der forlyder i Sagaen intet om, hvem Paastanden om de grønlandske Skrælingers Slægtskab med de

amerikanske Vinlands-Skrælinger stammer fra. Paastanden kunde i og for sig let bero paa en Fejltagelse.

Vi maa derfor undersøge, om der udenfor Sagaen kan findes Oplysninger, der kunde støtte den gamle Tradition om, at Skrælingerne i Amerika var kultur- og blodbeslægtede med de grønlandske Skrælinger og altsaa var, hvad vi kalder Eskimoer.

Beliggenheden af Markland og Vinland er fastslaaet af G. STORM i hans „Studier over Vinlandsrejserne, Vinlands Geografi og Etnografi“¹. Han har her paa en overbevisende Maade godtgjort, at Vinland maa have været Nova Scotia med C. Breton-Øen, og at Markland ikke kan have været andet end Newfoundland. Samtidig med at han fastslog dette, fremsatte han sin Tvivl om Rigtigheden af den hidtil hævdede Antagelse, at de der trufne Skrælinger var Eskimoer. For denne Tvivl fandt han Støtte i den Omstændighed, at vi intet ved om, at Eskimoerne nogensinde har boet i de antydede Dele af Amerika. Sydgrænsen for deres nu beboede Omraade paa Amerikas Østkyst ligger ved Hamilton-Bugt i Labrador (paa 53° N. Br.), altsaa to—tre Breddegrader nordligere end Newfoundlands nordlige Kyster. Desuden er Sagaernes Oplysninger om Skrælingernes Udseende og om deres Redskaber, Baade, Huse og lignende Kendetegn meget knappe og tildels saa almindelige, at de ogsaa kan passe paa andre Folk end Eskimoerne. „Disse Mennesker,“ hedder det om Skrælingerne i Vinland, „var sorte og af et barsk Udseende, og havde stygt Haar paa Hovedet; de havde store Øjne og brede Kinder.“ („Store Øjne“ passer ikke om Eskimoerne, hvis Øjne netop er smaa.). Skrælingerne synes at have været frygtsomme overfor de fremmede; de plejede at ankomme i store Flokke af Skindbaade og at opløfte høje Hyl, naar de angreb. — Hvad der kunde tyde paa, at vi her har med Eskimoer og ikke med Indianere at gøre, er Omtalen af, at

¹ Aarbøger for nord. Oldkyndighed, 1889.

de brugte Skindbaade (húðkeipar) og Skindklæder (skinnhjúpar). De nu kendte Indianere bruger kun Baade af Ceder- eller Birkebark. Dette Træk mente Storm imidlertid ikke at behøve at tillægge nogen særlig Betydning, især da han troede at kunne fremføre et andet Argument, som vejede rigeligt op mod det.

Vi kommer hermed til Sagaens Vidnesbyrd om Skrælingernes Sprog. Men inden jeg gaar over til at omtale dette, skal jeg bemærke, at Meningerne om, hvorvidt de i Vinland og Markland mødte Skrælinger var Eskimoer eller Indianere, ogsaa efter Storms Tid har været delte. E. DAHLGREN udtalte sig straks imod den Antagelse, at de ikke kunde have været Eskimoer, idet han særlig henviste til, at de brugte Skindbaade, og at det i ældre Beretninger om Eskimoerne tidt nok omtales, at disse ogsaa kan optræde krigerisk¹. A. M. REEVES, hvis store Afhandling „The Finding of Wineland the good“ først udkom Aaret efter Storms „Studier over Vinlandsrejserne“, citerer i Tillægsnoterne (p. 177) dels Storms Opfattelse, dels nogle Udtalelser af G. HOLM (Opdageren af Angmagsaglik), som fastholder Muligheden af, at Skrælingenavnene kunde være eskimoiske Ord. KR. BAHNSON² ansaa det ogsaa for sandsynligst, at Skrælingerne i Vinland har været Eskimoer. Senest har Professor YNGVAR NIELSEN hævdet, at de maa have været Eskimoer. Til Storms Antagelse har derimod adskillige tyske Videnskabsmænd — som E. MOGK³, RUGE⁴ og Jos. FISCHER⁵ — sluttet sig⁶.

¹ Ymer, 1888, p. XVI—XIX.

² BAHNSON, Etnografien (1900), vol. I, 224.

³ Pauls Grundriss, 2. Opl. 1903, vol. II, p. 801.

⁴ RUGE: Entdeckungsgeschichte der neuen Welt (Hamburgische Festschrift 1892), p. 6.

⁵ FISCHER: Die Entdeckungen der Normannen in Amerika (1902), p. 103.

⁶ STORM selv synes for Eskimoernes Vedkommende at have tænkt sig Forholdet saaledes, at de boede nordligere end i Markland og Helluland, i umiddelbar Nærhed af de grønlandske Stammer (udenfor Grønland?), jvf. l. c. p. 346. Som Støtte nævner han, at der findes to formodede

II.

„De fik Søndenvind og kom til Markland og traf der fem Skrælinger; den ene var skægget, to af dem var Kvinder, to Børn. Karlsevne og hans Mænd greb Drengébørnene, men de andre undkom og forsvandt i Jorden. Disse to Drengede førte de med sig hjem og lærte dem Sprog (Islandsk) og lod dem døbe. De kaldte deres Moder Vætilldi og deres Fader Vægi. De sagde, at Konger styrede Skrælingernes Land, den ene af dem hed Avalldamon, den anden Valldidida. De fortalte, at der var ingen Huse, men man laa der i Sten eller Huler. De fortalte, at der laa et andet Land paa den anden Side lige overfor deres eget, hvor Menneskene var klædt i hvide Klæder osv. Nu kom de til Grønland og bor hos Erik den Røde den Vinter.“

Uddrag af Erik den Rødes Saga, Kap. 12. — Jeg anfører efter de to ældste Haandskrifter (A og B, jvf. Storms Udgave) følgende Varianter af de her nævnte formodede Skrælingenavne:

A.	Vætilldi	Vægi	Avalldamon	Avalldidida
B. (= A)	Uvægi	(= A)	Valldidida	

De primitive Folks Navne er i Reglen almindelige Ord af deres Sprog, der er specielt anvendte som Navne. Det ligger derfor nær at antage, at ogsaa disse Navne rummer en Efter-

nordiske Laaneord i Labradorsproget, nemlig kuaneq (Kvan) og nisa (Marsvin); de findes baade i Labradorsk og i Grønlandsk. Det er imidlertid tvivlsomt, om disse Ord er nordiske Laan, og om de, hvis de er det, er komne til Labradorerne gennem eskimoisk Overlevering; de første herrnhutiske Missionærer, der fra omtr. Aar 1750 bosatte sig mellem Labradoreskimoerne, kunde have overført dem fra Grønland. Men selv om de er vandrede fra den ene Side af Baffins Bay nordenom Melvillebugten til den anden Side, saa er der ikke noget utroligt deri, da netop alt tyder paa, at Forbindelsen mellem de to Kyster ad denne Vej i tidligere Tider har været langt hyppigere og stærkere end nu, da den er saa godt som helt ophørt (jvf. mine Historical data about the East Eskimo, Medd. om Grønland XXXI, pp. 37—40).

klang af et eller andet Sprog, og at de oprindelig i deres uforvanskede Former vilde have en forstaaelig Betydning.

Da nu de Skrælinger, fra hvem de stammer, ifølge G. STORM's Paavisning maa have haft hjemme paa Syd- eller Østkysten af Newfoundland¹, hvor i nyere Tid en Stamme af Micmac-Indianerne, Beothukerne, vides at have levet, var det ikke urimeligt af denne Videnskabsmand at formode, at Navnene tilhørte disse Indianeres Sprog. Han fandt ikke blot, at Beskrivelsen af Skrælingerne passede godt til, hvad der etnografisk vides om Beothuk-Indianerne, men ogsaa, at Formerne af de overleverede Navne lignede nogle af de Ord, der kendes af disses Sprog. Navnlig kunde han slet ikke finde nogen Lighed i dem med det eskimoiske Sprog. „Disse Efterretninger,“ skriver han, „er jo meget mangelfulde, ikke mindst fordi disse Sproglevninger har gaaet gennem mange Munde, inden de optegnedes. Alligevel synes saa meget at være tydeligt, at i sin optegnede Form kan de ikke være eskimoiske; thi *d* mangler ganske i eskimoisk, og selv *g* er sjelden uden som Næselyd [Fr. v. Müller: Grundriss der Sprachwissenschaft II, 164]; specielt kan Avalldamon ikke være Eskimoisk, thi her maa Ordene enten ende med Vocal eller med en af de stumme Konsonanter *b*, *k*(*g*), *t*, *p* (f. Eks. *innup* et Menneske, dualis *inuk*, plur. *innuit* etc.)“ Hvad denne sidste Indvending angaar, har Storm imidlertid overset eller ikke vidst, at i Eskimoisk et *t* i Enden af et Ord meget hyppigt gaar over til *n* (ligesom *k* til *ng*); denne Lydovergang kendes i grønlandske Dialekter saavel som i Alaskadialekterne, men navnlig i den Dialekt, der tales paa Baffins-Øen Nord for Labrador. F. Eks. hedder „en Aare“ paa Grønlandsk *iput*, men paa Baffinsland *ipun*; Grønlandsk *inuk* „et Menneske“ hedder paa Baffinsland *inung* osv.². Hvad Brugen af *g* angaar, har

¹ G. STORM: Studier over Vinlandsrejserne, p. 346.

² W. THALBITZER: A phonetical study of the Eskimo Language (Meddelelser om Grønland, vol. XXXI, 1904, p. 213).

Storm overset, at Sagaen hermed kun kan betegne det fricative *g* (Hæmmelyd), som jo netop er en meget almindelig Lyd saavel i Sydgrønlandsk som i Labradoreskimoisk. — Tilbage staar Spørgsmaalet om, hvad Sagaens *d* i disse Ord betegner, thi et egentlig *d* findes ganske rigtigt ikke i Eskimoisk. Derimod kan det eskimoiske *t*, især foran *a*, lyde ret *d*-agtigt, d. v. s. uden Aspiration, omtrent som det danske *d* (i *da*, *de*), der jo ikke er noget egentligt *d*. Det islandske *d* (stemt) lyder vistnok heller ikke meget forskelligt fra et eskimoisk *t* som f. Eks. i *atarta* „Fader“, hvilket Ord efter islandsk og dansk Retskrivning næsten ligesaa godt kunde skrives *adarda* (nb. ustemt *d*). Der er derfor sikkert intet i Vejen for at opfatte Sagaens *d* som en lignende Lyd som det eskimoiske *t* i det nævnte Eksempel. Vanskeligere er det at bringe Konsonantforbindelsen *ld* (*lld*) i Samklang med de eskimoiske Lydforhold, saaledes som disse nu er; og dog skjuler der sig muligvis netop her et karakteristisk Kendetegn paa, at vi i disse Ord har med Eskimosproget at gøre. Thi hvorledes skulde Islænderne betegne den i Eskimosproget saa hyppige lange, aspirerede *l*-Lyd [*λλ*] som f. Eks. i *avdla* [*aλλa*] „en anden“, ivdlit [*iλλit*] „du“? Det antages, at de gamle Islændere kun i ringe Omfang kendte dette aspirerede *l*, der i Nyislandsk er saa almindeligt (*á milli*, *allt*, *kalla*). Men helt fremmed har det dog ikke været for dem, thi der kan vel næppe være Tvivl om, at et ustemt *l* allerede paa den Tid, Talen her er om, forekom okkasionelt i Forbindelsen *lt* (f. Eks. i *mæлта*, *stœлта*, *vélta*, *vilta*, jvf. A. Noreen, Aisl. Gramm., p. 104), og endog konstant i præteritum af verbale Stammer paa *l*: *œлта*, *sýлта* (af *œxla*, *sýsla*, paavist af Hofory, Zeitschr. f. d. Altertum, 1878, p. 376). I det eskimoiske *λλ* har Islænderne ment at høre noget af deres eget *lt*, blot som en længere og stærkere aspireret Lyd, der kunde betegnes som *llt*. I den lange Tid, hvori Ordene kun var mundtlig overleverede, har navnlig det Hensyn let kunnet forårsage

en lille Forandring i Udtalen af dem, at man ansaa dem for at være Navne paa Personer. Det var fristende at omdanne dem lidt efter saadanne Navne, som var Islænderne bekendte fra deres eget Sprog. Det vilde være meget naturligt heri at søge Aarsagen til, at paa Nedskrivningens Tid et oprindeligt *llt* var blevet til *lld* i Vætilldi, fordi det derved kom til at minde lidt om Navne som Brynhildi, Grimhildi, Geirhildi osv. (Acc.-Dativ af -hildir) og det sammensatte Hildi-gunnr, og det vilde ikke være mindre naturligt at antage, at Nedskriveren konsekvent gennemførte denne Skrivemaade ogsaa i de andre Navne¹.

Alt i alt betyder saaledes STORMS sproglige Indvendinger mod, at disse Ord kunde være Eskimoiske, ikke meget, og jeg skal i det Følgende paavise, at det snarere maa anses for højst sandsynligt, at de er eskimoiske og kan tolkes som saadanne. Det vil, i Fald min Tydning er rigtig, deraf fremgaa, at vi ikke har med Personnavne at gøre, men med Ord eller Vendinger, som dels hører til dem, der ofte gentages i Sproget, dels let kan tænkes at være blevet gentagne ofte under de givne historiske Forudsætninger. Jeg gaar ud fra dem af de nævnte Varianter, som jeg finder viser mest Efterklang af kendte eskimoiske Ord, og jeg forudsætter, at de oprindelige Former er blevet noget forvanskede gennem Islændernes Udtale i Løbet af den Tid (henved 200 Aar), der hengik, inden de blev nedskrevne.

For at antyde, hvordan de islandske Lydtegn kunde tænkes at være Afbilleder af nærliggende eskimoiske Lyd, skal jeg foretage følgende fonetiske Omskrivning af Sagaens Varianter, idet jeg gengiver Sagaens *lld* med *λλ* d. e. et gemineret, ustemt, stærkt aspireret *l*, og endvidere ved *w* betegner en Bilabial, ved *g* et stemt Bagtunge-hæmme, ved *ä* en Vokal mellem *a* og *æ*, ved *é* et i-agtigt, kort men stærkt *e*:

¹ Senere ikke-islandske Optegnere af Eskimosproget plejer at gengive Lyden *λλ* med *tl*, *dl* (Egede, Kleinsmidt etc.), *thl* (Alaska).

Sagaens Ord : Vætilldi Uvægi Avalldamon Avalldidida
 Fonetisk Omskr.: (*u*)wätillé úwägé awállamon awállititā

Omskrivningen er altsaa lempet saaledes, at Formerne er komne til at stemme fuldstændig med det eskimoiske Sprogs Fonetik; samtidig afviger de fonetisk kun fra de islandske Former ved den ejendommelige *l*-Lyd, som erstatter *ll*, samt maaske en Ubetydelighed i Vokalnyangerne.

Ingen Kender af Eskimosproget vil nu vistnok tage i Betænkning at sige: „dette maa være eskimoiske Ord!“, endskønt i al Fald de tre sidste af dem ikke stemmer nøjagtigt med noget nuværende eskimoisk Ord. — Jeg mener at kunne tolke dem omtrent saaledes:

Eskimoisk: *uwätillé* *úwäkjé* *awállermun* *awállitit át*
 el. *úwätjé*

Oversættelse: men saa vent vent lidt! henimod den de yderste,
 dog lidt! yderste (Del af mener Du?
 Landet)

Under Forudsætning af, at de først anførte Former fra Sagaen er ment som disse sidste Ord af de Skrælinger, der brugte dem, og at begge Rækker (den fonetiske Omskrivning af Sagaens Navne og de eskimoiske Ord) med lige Nøjagtighed gengiver den virkelige Udtale, maa det siges, at Forvanskningerne i Sagaens Overlevering er forbavsende ringe. — Foruden de artikulatoriske Forvanskninger maa ogsaa Forskelligheden med Hensyn til Trykket i Ordene tages i Beregning, da det formodentlig faldt anderledes i den islandske Udtale end i Skrælingernes.

Vanskeligst og usikrest er Tolkningen af *Uvægi*, og jeg vil straks bemærke, at der er en Mulighed for, at det skal tydes anderledes end som ovenfor gjort. Jeg har, for at tyde det, maattet opføre en ældre Form af det eskimoiske Ord end den nu brugelige.

Jeg antager, at de to første Ord i Rækken skal henføres til en og samme Ordstamme, nemlig *uwa-*. At Sagaens Form af denne Stamme i *Vætillde* er kommen til at begynde

konsonantisk med *væ-* i Stedet for med *uwæ-*, har muligvis intet at betyde, thi *v* staar ofte i Stedet for *w* i Haandskrifterne, og *w* kunde godt læses som *uw*. Det er imidlertid ikke blot Sagaen, der udelader *w*'et i Begyndelsen af dette Ord, men ogsaa alle de første danske Optegnere af det. Den tidligste af disse er CASPAR BARTHOLIN, der offentliggjorte en eskimoisk Ordliste paa 400 Ord i sin Broder Thomas Bartholins „Acta medica et philosophica“ 1673. Heri findes Ordets Stamme i Formen *veitse*. Særlig mærkelig er den Form, hvorunder Ordet er optegnet af POUL EGEDE i hans grønlandsk-danske Dictionarium (1750), nemlig som *vutkie* „bie! expecta, siste gradum“. OTHO FABRICIUS har i sin ændrede og forøgede Udgave af Ordbogen (1804) Formerne *voitje* el. *vútje*. At Ordet maaske dog ogsaa oprindelig har haft eller kunnet have en vokalisk Begyndelse (*uw-*), derom vidner Overensstemmelsen mellem de grønlandske og de labradorske Former, som senere Leksikografer har optaget, og som genfindes i forskellige Ord, Grønlandsk *uwatse* „vent lidt“ (Kleinschmidt 1850) el. *uwätsik*, *uätik*, Labrador *ovätsiak* (Erdman 1864), jvf. *ovätsiaro* (Bourquin, Grammatik § 311). Omvekslingen mellem *væ-* og *uwæ-* skal da muligvis forstaas saaledes, at Ordets Begyndelseslyd oprindelig var et halvkonsonantisk bilabialt *w*, der snart kunde opfattes paa den ene Maade, snart paa den anden, eller snart indledes med et ustemt, snart med et stemt (og tydeligt) *u*. — Det nys anførte Ord af Labradorsproget *ovätsiaro*, der betyder „om et Øjeblik“ eller „for et Øjeblik siden“, og som svarer til grønlandsk *uwatsiaro* (forældet, se Kleinschmidts Ordb.), „siden engang i Dag“, jvf. *uwatsiaq* „i Morges“, er naturligvis af samme Stamme som de øvrige. Formen er interessant, fordi den tydeligt angiver den æ-agtige Lyd, som ogsaa Sagaens Hjemmelmænd synes at have hørt og som er gengivet i Stavemaaden af Ordet i Sagaen (Væ-tilldi). Ogsaa i Grønlandsk har Ordet utvivlsomt en æ-agtig Vokal i anden Stavelse, som Kleinschmidt efter sin Sædvane gengiver med samme Tegn som det almindelige *a*. — Endelsen

-*le* eller -*le* er et meget almindeligt Suffiks, der nu i grønlandsk har to forskellige Betydninger: 1) men, 2) 3dje pers. Optativ eller Imperativ („gid han —“; „lad ham —“). Naar det føjes til et Ord, der (som *uwätsik*) ender paa *k*, vil l'et assimileres med denne Lyd til *λλ*. — Om Brugen af dette Suffiks i det nuværende Labradorsprog hedder det i BOURQUIN'S eskimoiske Grammatik (§ 296, Anm. — jeg oversætter Stykket paa Dansk):

„Ofte bliver *le* tilføjet, hvor man næsten kan opfatte det som en Bekræftelse. F. Eks. som Svar paa Ytringen: „Det havde jeg nu saadan tænkt mig!“ bekræftende: *wangalole!* „vist saa, ogsaa jeg!“ etc. Men -*le* bliver ogsaa tilhængt meget hyppigt uden stærkt udpræget Betydning, vel kun for det bedre Tonefalds Skyld, særlig ved korte Ytringer, f. Eks. *tåvale* (= *tåva*) „saadan er det godt!“, *tikitainarpungale* „jeg er først nylig kommen“. — Med andre Ord: dets Opgave er at føje et emfatisk Pres til den Forestilling, hvortil det knytter sig. Naar Skrælingen følte sig plaget altfor stærkt af Islændernes vedholdende Spørgsmaal, svarede han tilsidst ikke andet end *wätiλλe* „men saa vent dog lidt“, „lad det dog vente til Siden!“

Det næste Navn *Uvægi* (eller *Vægi*) har man tidligere forsøgt at tolke som det eskimoiske *uvia* „hendes Mand, Husbond“¹, men jeg finder denne Forklaring usandsynlig paa Grund af de Former, man maa gaa ud fra. Jeg tror snarere, at *Uvægi* skjuler den oprindelige Form af det samme Ord, som jeg brugte til Forklaringen af det første Navn, nemlig Kleinschmidts *watse* (= *uwätsé*), hvis ældre Former, som vi saa, fandtes hos Egede og Fabricius som *vutkie*, *vutje*, *voitje*. Jeg tænker mig altsaa, at Ordets sidste Stavelse i sin ældre Form i Markland-Skrælingernes Mund har indeholdt en palatal Konsonant beliggende mellem *kj* og *tj*, en Lyd som Islænderne ikke kendte fra deres eget Sprog, men gengav med

¹ H. RINK: Eskimoiske Eventyr og Sagn, p. 23.

den, de syntes laa nærmest, nemlig med det frikative g. Derved forandredes eskimoisk *kje* el. *tje* til Islændernes *-gi*. Den sidste Stavelse maa før som nu have været udtalt med stærkt Tryk, da den er forkortet af *-tsiaq* (lidt, lille)¹, det meget almindelige Diminutivsuffix, som i Labrador-eskimoisk endnu bruges i sin fulde Form i det her omhandlede Ord. Derved fremkommer Betydningen „lidt siden engang“ eller „vent lidt!“

Idet saaledes dette Ord skulde være omtrent det samme som det første, blot i en mindre emfatisk Form, vilde man kunne forstaa, hvorfor disse Ord i Traditionen blev knyttede sammen til et Par og af Islænderne tydede som Navnene paa Skrælingebornenes Forældre. Medens Børnene med de to Udtryk frabad sig Islændernes Paatrængenhed, troede disse endelig at have faaet et Svar paa deres Spørgsmaal og morede sig med at eftersige de to formodede Navne. Det sidste, *wætillle*, lød som et Kvindenavn (Væthilde) og kunde vel betyde Børnernes Moder; det andet maatte da blive Navnet paa deres Fader.

Er Tolkningen af *Uvægi* imidlertid usikker — der kunde tænkes flere Forklaringsmuligheder i Eskimosproget for dette Ord: *iwäne* „der!“, *uwanga* „jeg“, *uwagut* „vi“ —, saa virker en Sammenligning mellem Sagaens to sidste Navne og de tilsvarende Eskimoord saa meget mere overbevisende. Forskellen mellem det islandske *Avalldamon* (= *awaλλamon*) og eskimoiske *awallermun* maa siges at være næsten forsvindende, naar man tager i Betænkning, at det eskimoiske *er* betegner et for det islandske Sprog fremmed Lydkompleks, nemlig uvulært *e + r*, hvori Vokalen ofte lyder meget tilsløret og kan forveksles med *ar*, medens det *r*-agtige foran en Nasal maaske slet ikke vil blive opfattet af et uøvet Øre. *awaller-* (af *awaλλeq*) betyder „den yderste Del af Noget, det yderste Land“ o. lign. I Stedet for Endelsen *-mun*, der betegner

¹ Overgangen *ia > e* i Eskimoisk har maaske Paralleler: **iäkkitqoq > erqerqoq* etc., jvf. Esk. Language, p. 263 (Anmærkningen).

Retningen „henimod“, kunde det være fristende at læse *-miun*, hvorved Betydningen af Ordene vilde blive: „Beboerne af den yderste Del af Landet (eller af de yderste Øer)“. Man faar Forestillingen om, at Islænderne har spurgt Skrælingerne om Beliggenheden af deres Land, eller om hvor der boede Mennesker, og samtidig har peget ud over Havet. Forklaringen bestyrkes ved det næste Navn *Avalldidida*, der øjensynlig kun er en Variation af det første, foranlediget ved at Skrælingerne ikke har forstaaet Islændernes Spørgsmaal. Endelsen *-a* opfatter jeg som Resten af det almindelige lange *-aⁱ* eller *a^t*, som hænges til ethvert Eskimoord, der fremsættes i Spørgeform: „siger du —?“ eller „mener du —?“. *awaλλit* betyder „de yderste“, med tilhængt *-it* „dine yderste, de yderste udenfor Dig, de yderste (Mennesker eller Øer) i dit Land“. — Ligesom de to første Ord opfattedes som sammenhørende, blev disse sidste knyttede sammen og senere opfattede som Navnene paa to Konger, der herskede over Skrælingerne. Islænderne har selvfølgelig ikke forstaaet deres Betydning.

Ifølge Sagaens Beretning fulgte altsaa de to Skrælingedrengene med Thorfin Karlsevne til Grønland og boede hos Erik den Røde om Vinteren. Paafaldende er det, at deres egne Navne ikke er blevet bevarede, men derimod deres Forældres og deres Kongers. Denne Omstændighed synes at vidne om, hvor tilfældigt Traditionen er opstaaet, formodentlig ved en Lejlighed som f. Eks. under Overfarten fra Markland til Grønland. Hvor meget Islandske Skrælingerne lærte at tale hos Erik den Røde, er ikke godt at vide. Formodentlig er de snart døde, da man ikke hører mere om dem. Man hører overhovedet i Sagalitteraturen ikke ellers tale om Skrælingernes Tilstedeværelse i Grønland før langt senere, henimod Aar 1300, ved hvilken Tid Sammenstødene med dem i Nordgrønland begynde ¹.

¹ Hauksbók (ed. Köbh. 1892—1896), p. 500. — Historia Norwegiæ (ed. G. STORM: Monumenta h. N. Chra. 1888), pp. 76 og 205. — Jvf. Grønlands hist. M., vol. III. — Historical data about the East Eskimo (i Meddelelser om Grønland XXXI), p. 22 ff.

— Naar Sagaen lader Skrælingeboerne fortælle om, at der ikke fandtes Huse i deres Hjemland, og at Menneskene der boede i Stenhuler, og mere af samme Art, kan man tvivle om, hvorvidt disse Oplysninger stammer fra Skrælingernes Mund; saa meget lærte de vist næppe at fortælle paa Islandsk. I alt Fald har Ekspeditionens Mænd utvivlsomt med egne Øjne set, hvad her Talen er om, og har ikke behøvet at faa det at vide gennem deres hjemførte Fanger.

III.

Jeg har herefter ikke længer nogen Tvivl om, at vi i Sagaens fire Skrælinge-Navne har nogle forvanskede eskimoiske Ord eller Ordsætninger for os, overleverede fra Aar 1000, og herved falder naturligvis G. STORM's sproglige Begrundelse af, at Skrælingerne i Markland ikke var Eskimoer, men Indianere, fuldstændig til Jorden. Det vil da være fastslaaet, at Islænderne har truffet sammen med Eskimoerne i Amerika paa deres Vinlandsrejse, og at disse altsaa den Gang levede sydligere paa Amerikas Østkyst, end de gør nu, nemlig paa Kysterne af Newfoundland (= Markland).

Samtidig vokser Sandsynligheden for, at ogsaa de „Skrælinger“, som Islænderne mødte i Nova Scotia (Vinland), var Eskimoer. Denne Omstændighed afgiver et nyt Bidrag til Kendskabet om Eskimoernes tidligere Vandringer.

For dem, der interesserer sig for Studiet af det eskimoiske Sprog, maa disse fire Prøver af en amerikansk Eskimostammes Sprog fra for 1000 Aar siden virke meget overraskende. Den ældste hidtil kendte Optegnelse af eskimoiske Ord er en Ordliste paa 17 Ord, som den engelske Opdager MARTIN FROBISHER optog paa sin første Rejse 1576, da han traf Eskimoer paa Baffinsland („Meta incognita“), altsaa en langt nordligere Stamme end den, THORFIN KARLSEVNE kom i Forbindelse med. Hverken i Frobishers Ordliste eller i den, som JOHN DAVIS 10 Aar senere nedskrev paa Grønlandssiden,

forekommer nogen af de fire Ordstammer fra Sagaen. I Davis' findes Ordet *awennyé* „yonder“, der formodentlig er det nygrønlandske *awane* „nordpaa, i Nord“, men Stammen heri (*awa*) er en anden end den i de to sidste Navne i Sagaen (*awat-*). — Det kan bemærkes her, at Ordene i disse eskimoisk-engelske Ordlister fra det 17de Aarhundrede ser ganske ligesaa forvanskede ud, som de islandske Skrælingnavne. Det viser, hvor afhængige de første Optegnere er af deres Sprogs Udtale og Ortografi. Vor Sikkerhed for, at Fro-bishers Ordliste er eskimoisk, beror væsentlig paa, at han baade har optegnet saa mange Ord, at deres Overensstemmelse med det nuværende Eskimosprogs Former ikke kan drages i Tvivl, og har tilføjet deres Betydninger; havde de gamle Islændere som han kunnet tilføje Betydningerne af de anførte Ord, vilde man med Sikkerhed have kunnet afgøre, om de virkelig er eskimoiske, eller om de kun tilfældigvis ligner eskimoiske Ord. — Der er ikke noget forbavsende i at finde, at Eskimosprogets fonetiske Karakter for 1000 Aar siden var omtrent som det nuværende Sprogs. En Sammenligning af de nu eksisterende Dialekter indenfor dette store Sprog-omraade, der jo strækker sig fra Østgrønland til Alaskahalvøens Sydkyst, viser, at de sproglige Forandringer, som har foraarsaget Dialekterne, maa være foregaaede langsomt og ensartet, ellers havde Dialektforskellighederne været større, end de nu er. De her bevarede Ord støtter kun denne Opfattelse. — Om Enkeltheder angaaende Lydudviklingen kan man naturligvis ikke vente at finde Oplysninger gennem disse Ords Former. Men det er dog betegnende, at det har vist sig at være nødvendigt at ty til de ældste kendte Former af dem, for at forstaa de Former, som de formodede Eskimoord har faaet i de gamle Islænderes Udtale og Tradition.

For Kendskabet til de amerikanske Eskimoers Etnografi omkring Aar 1000 vil Sagaens Beretninger have faaet en ny og forøget Betydning. Thi naar Sagaens Hjemmelmænd

gennem ca. 200 Aar saa trofast har bevaret Traditioner af Eskimoernes Sprog, vil de ogsaa fortjene en høj Grad af Tiltro med Hensyn til, hvad de beretter om Skrælingernes Vaaben, Redskaber, Handelsvarer osv., og om deres Optræden i det hele taget. — Bevarelsen af disse Ord giver overhovedet et nyt Indblik i, hvad den islandske Overleverings Paalidelighed betyder, i alt Fald for de ældre Sagaers Vedkommende.

IV.

Efter at det altsaa nu, som det synes, er lykkedes at opklare disse Ords Betydning, faar atter Spørgsmaalet om Oprindelsen til Navnet Skræling en Art aktuel Interesse. Hvorfra stammer dette Navn, og hvad betyder det? I det nyislandske Sprog skal det nærmest betegne „en raa eller brutal Person“, „en Barbar“, jvf. skrælingjabragur „Barbari, Raahed“¹. Første Gang, vi finder det brugt i de islandske Kilder, er hos ARI i det citerede Stykke af hans Islændergebog. Ari synes der at antyde, at Navnet stammer fra Grønland; hvorvidt det har nogen indre Betydning udover det at være Navn for de indfødte Urindbyggere af Amerika og Grønland, fremgaar ikke med Bestemthed af det citerede Sted. Det kunde nok have lignet Ari at tilføje en Forklaring, hvis han havde kendt en saadan. Navnet Skræling forekommer senere i Sagalitteraturen, hver Gang Talen er om de oprindelige Beboere af Vinland osv., men ellers vistnok ikke. Man faar det Indtryk, at det kun var et Navn den Gang, og at Betydningen af „raa, brutal Person“ senere er tillagt Navnet². — Sikkert er det i alt Fald første Gang brugt om de fremmede Mennesker, der endte med at skræmme Islænderne hjem fra

¹ JÓN THORKELSON: Suppl. til isl. Ordbøger (1894—97), under skrælingi.

² Jeg antager, at det islandske Ord er uden nogen Forbindelse med det danske Skrælling (med kort æ), der vel er afledet af Adjektivet „skral“.

Vinland og Markland. Hvis det er et af de grønlandske Islændere opfundet Navn, saa stammer det fra Vinlands-Ekspeditionernes Periode, eller rettere sagt fra Thorfin Karls- evnes Ekspedition.

Hermed er maaske Vejen aabnet til en Paavisning af Oprindelsen til dette Folkenavn — det første, der kendes for Amerikas oprindelige Indbyggere. Naar Islænderne kunde lære de omtalte fire Ord af de Marklandske Fanger, de hjemførte, har de sikkert ogsaa kunnet lære et til, ja man kan næsten sige: det skulde være underligt, om de ikke havde udspurgt disse Skrælinger om, hvad Folk de tilhørte, efter at have lokket deres „Forældre“s og „Konger“s Navne ud af dem. At ARI ikke fremstiller Sagen saaledes, tyder paa, at dette Navn er meddelt ved en anden Lejlighed end den, da man forhørte sig om de omtalte Personnavne. Medens Meddelelsen af disse er blevet erindret som en historisk Begivenhed, saa at sige som det første amerikanistiske Sprogforsknings-Eksperiment, er derimod Folkenavnet Skræling mere ubemærket gaaet over i det islandske Sprog, uden at der lægges Vægt paa den Maade, hvorpaa man er kommen til Kundskab om det. I Løbet af det Aar — eller de Aar — da de to Skrælingedrenge levede hos Erik den Røde i Grønland, har man sikkert og navnlig i Begyndelsen moret sig med at udspørge dem baade om det ene og det andet, men da man formodentlig aldrig er naaet til nogen egentlig sproglig Forstaaelse, har man haft en Fornemmelse af Usikkerhed og har skrevet det meste af det sagte i Glemmebogen. Mon det vilde være overdrevent at tro, at man har kunnet gøre Skrælingerne forstaaeligt, at man ønskede at vide, hvad deres Landsmænd kaldte sig selv? Et Navn var der saa megen Brug for, at det vilde ikke glemmes.

Inden jeg forfølger denne Tankegang til Ende, vil jeg standse et Øjeblik for at betragte det ydre af Ordet Skræling. Det er i Virkeligheden ægte Islandsk at se til, hvorimod

det, i alt Fald for den første Stavelses Vedkommende, ikke er af eskimoisk Bygning. Der er derfor uden Tvivl to Forklaringsmuligheder at tage Hensyn til, og jeg skylder Sandheden at fremstille dem Side om Side.

1) Navnet *Skrælingr*, plur. *Skrælingar* (Ari) eller *Skrælingi*, plur. *Skrælingjar*, er et i det islandske Sprog uafhængigt opstaaet Ord, dannet af dette Sprogs egne Bestanddele, for at betegne en Egenskab eller et eller andet Træk ved de mødte Mennesker. Etymologisk kunde det sættes i Forbindelse med Verbet at „skraale“, nom. „Skraal“, men det maa bemærkes, at dette Ord ikke forekommer i den gamle islandske Litteratur og altsaa, hvis det alligevel har været kendt af Islænderne, maa have været et sjældent Ord. Det er almindeligt i Dansk og i Norsk (Norsk „skraala“ = tale højt, „skræla“ = græde højt. Aasen). *Skrælingr* eller *Skrælingi* kunde være en Afledning af dette Ord (som Nomen), at jævnstille med Afledninger som *Væringi* (< *vár*, f.? muligt dog med en anden Afledningsendelse, jvf. ags. *wærgenga*), *ættingi* „Slægtning“ (< *átt*), *morðingi* „Morder“ (< *morð*, n.), *ræningi* „udplyndret“ (< *rán*) o. fl.

2) Navnet *Skrælingr* er ganske vist forstaaeligt ud fra Betragtningen af islandsk-germansk Ordforraad, men dog saa sært eller søgt, at man uvilkaarligt spørger: hvorfor valgte man netop denne usædvanlige Ordstamme til at aflede et Navn for disse Mennesker? Mon det alligevel ikke skulde gaa tilbage til et eller andet eskimoisk Ord eller Navn? — Jo, jeg kunde tænke mig følgende Forklaring: de grønlandske Islændere fik Ideen til Navnet fra Eskimoerne selv ved at spørge dem om deres Folks Navn. Det Ord, de fik til Svar, var ikke *Skræling*, men indeholdt omtrent de samme lydige Elementer i samme Orden. Islænderne efterlignede deres Svar med et Ord af deres eget Sprog, der forekom dem at ligne det Eskimoiske og havde en komisk Bibetydning („Skraalere“).

Hvis dette virkelig forholder sig saaledes, skulde det mon

saa ikke være muligt gennem den islandske Form for Navnet at finde tilbage til det eskimoiske Ord, som det giver Efterklang af? Opgavens Vanskelighed forøges ved, at Ordet indeholder en Konsonantgruppe *skr*, der er umulig i Eskimoisk, hvor den maa tænkes spaltet af en eller to Vokaler. Muligt er det, at *kr* skal gengive den eskimoiske Uvulær *q*, det vilde kun være den sædvanlige dilettantiske Vildfarelse. Man kunde gætte paa forskellige Ord, som begynder med et *s* efterfulgt af en Vokal, af en Type som **saqálik* (eller *se^rqā*-, *so^rqā*), men selv om ganske vist saadanne Ordstammer forekommer i Eskimoisk, f. Eks. i Labradordialekten *saqqā* „dens synlige Side, Solsiden“, *soqqaq* „Hvalbarde“, Suffix *-lik*, plur. *-lít* „den (de), som har eller ejer noget“, er de i den nævnte Form saa lidt gængse (og vilde desuden have Tryk paa første Stavelse), saa at Sandsynligheden kun er ringe for, at et af dem ligger til Grund for Navnet. Mere almindelige, dagligdags Ord, som kunde tænkes at have givet Stødet til Dannelsen af dette Navn, er *qā^llé* „kom her med det!“ „lad ham komme herhen!“ eller *qā^lllé* „lad mig faa det!“ (isl. Udtale: **krāling*, *krāling*? deraf med folkelig Etymologiseren: *skrāling*?), men det er ørkesløst at bygge Gisninger paa saa løs Grund.

Et af to maa man jo antage, hvis man vil søge noget Eskimoisk i Navnet: enten er det et i Eskimoisk meget hyppigt Ord, der er blevet opsnappet af Islænderne og anvendt til at danne Navnet efter; eller ogsaa er det et virkeligt eskimoisk Stammenavn, som Islænderne, efter at der er kommen en vis Sprogforstaaelse i Stand mellem dem og Skrælingerne, har lært at kende, omformet efter deres eget Sprogs Udtale og etymologiseret efter deres eget Hoved.

Det er denne sidste Mulighed, jeg her til Slut vil gaa lidt nærmere ind paa.

Det er ikke noget nyt at prøve paa at sætte Navnet Skræling i Forbindelse med det eskimoiske Sprog. Maaske har allerede POUL EGEDE tænkt sig noget af denne Art, da

han i sit Dictionarium Grönlandico-Danico-Latinum (udkom 1750) knyttede følgende Bemærkning til Ordet *Karålek*: en indfødt Grønlænder, Groelandus indigena. Ita vocatos se dicitant a prisceis Christianis, terrae hujus qvondam incolis etc. I alt Fald havde allerede flere Aar, før Egedes Bog udkom, den teologiske Professor M. WÖLDIKE, i sin „Betænkning om det grønlandske Sprogs Oprindelse og Ulighed med andre Sprog“ (i det Københavnske Selskabs Skrifter 1745, 2den Del, p. 133) udtalt, at de to Ord Skræling og Karålek maatte være det samme Ord. (Wöldike havde laant Egedes endnu utrykte Grammatik og Leksikon og anbefalede deres Udgivelse.) DAVID CRANZ gentog i sin Historie von Grønland Formodningen om en Sammenhæng mellem de to Navne¹.

Karåleq eller *Kalåleq*² bruges ganske rigtigt endnu af de Indfødte paa den midterste og sydlige Del af Grønlands Vestkyst, som fælles Navn for dem selv, hvorimod Nordgrønlænderne paa samme Kyst og Østgrønlænderne ikke kalder sig saaledes, men kun kender det eskimoiske Fællesnavn *innuit* „Mennesker“. Nogen særlig Betydning knytter der sig ikke nu tildags til Ordet *Karåleq*; det er kun et Navn, men naturligvis har det som andre Navne oprindelig haft en Betydning i Sproget, forudsat at det ikke blot er et Laaneord i dette. S. KLEINSCHMIDT supplerer i sin grønlandske Ordbog (1871) Egedes Bemærkning paa følgende Maade: *kalålek* „en Grønlænder (hans Nationalnavn; jvf. inuk). Dette Ord har oprindelig kun været bekendt i den Del af Landet, hvor Islænderne fordem havde deres Kolonier, hvorfor den Formodning ligger nær, at det ikke er

¹ CRANZ: Historie von Grönland, 2det Oplag 1770, 4de Bog § 8, p. 331, Anm.

² CRANZ, ib. (Fortsetzung, p. 338), siger om Formen *Kalålit*: „Und so sprechen auch die mehresten Weibslente, entweder weil sie das *r* nicht wohl aussprechen können, oder weil sie es, wie in mehrern Worten, um des Wohlklangs willen in *l* verwandeln. Die Mannslente aber sagen *Karålit*“.

andet end det samme Navn, hvormed Islænderne dengang benævnedes de ved samme Tid her indvandrede Eskimoer, nemlig „Skrælling“, hvilket Ord i en ren grønlandsk Mund vilde lyde: „sakalålek eller sikalålek“. Som jeg har paavist, maa Navnet Skrælling allerede have været i Anvendelse om Eskimoerne langt tidligere end paa det Tidspunkt, da de vandrede sydpaa langs Grønlands Vestkyst, og som jeg opfatter Forholdet, er *Skrællingr* snarere en Efterligning af det eskimoiske *Karåleq*, end omvendt. I Grønland er det ganske vist kun bevaret som et Stammenavn for Sydgrønlanderne eller Midtgrønlanderne, men Navnet synes ogsaa at være kendt fra gammel Tid langt udenfor Grønlands Grænser. Da Nordgrønlanderne paa Vestkysten ikke bruger (eller tidligere brugte) det om dem selv, kan det ikke skyldes en Vandring af Ordet fra Sydgrønland gennem de nordligere Sproggrupper, at det var Labradoreskimoerne bekendt, da de første Missionærer kom til dem, og at det — eller samme Ordstamme i alt Fald — synes at forekomme i Alaskadialekter (jvf. H. RINK i *Eskimo Tribes*, p. 117 under *kalåleq* = *kallaluik*, *katlalik* „a shaman“ (i Alaska) og i „Eventyr og Sagn“ Supl., p. 200, *kallaaluch* „Høvding eller Shaman“. — Se ogsaa BARNUM, *Innuït language*, p. 341, *kārālik* „mark of any kind, also color“ (?)). Ordets oprindelige Betydning i Eskimoisk er det foreløbig næppe muligt at danne sig nogen Mening om, men at det ogsaa udenfor Grønland i gammel Tid har været kendt som Navn for en eskimoisk Stamme, synes at fremgaa sikkert nok af den følgende Kilde.

Eskimoerne i Labrador (Helluland) kendte som sagt Navnet *Karåleq*, da de første Missionærer (Herrnhutere) omkring 1760 kom til dem fra Grønland. D. CRANZ meddeler i sin *Historie von Grönland* (Forsetzung, 4de Afsn., p. 298) et Udtog af en Dagbog af Missionærene DRACHART og JOHN HILLS. Det handler om disse Mænds første Møde med Labradoreskimoerne, medens det Skib, hvormed de var komne, laa for Anker i Chateaubugten

paa Sydkysten af Labrador (52° n. Br.). Drachardt sagde til Eskimoerne paa Grønlandsk: „Jeg kommer fra Karalerne i Øst (ø: Grønland), der har jeg haft et Telt, Kone, Børn og Tjener.“ Da de hørte dette, raabte de: „Disse Karaler nordpaa er onde Mennesker.“ „Jeg kommer ikke fra Norden,“ sagde han, „jeg er kommen over det store Hav fra Karalerne østpaa, om hvem I vel intet har hørt, thi det er meget længe siden, at de drog bort herfra.“ — Jeg tror man maa holde sig til denne avtentiske Beretning om Mødet fremfor til Cranz' egen Kommentar, hvori der har indsneget sig nogen Uklarhed¹. Jeg ser ingen Grund til at tvivle om, at Fremstillingen i det væsentlige er paalidelig; selv om Ordene ikke er faldne nøjagtigt saaledes som det fortælles, staar det dog klart og fast, at Labradoreskimoerne straks vidste Besked om Karalerne og ansaa dem for at bo et Sted Nord for dem selv, altsaa paa samme Side som de selv af Davisstrædet og Baffinsbugten. De syntes at betragte dem som en fjendtlig Stamme. Skulde denne Forestilling mon ikke have holdt sig hos dem fra den Tid, da Karalerne — de samme, hvis Efterkommere nu bor i Sydgrønland — endnu ikke var indvandrede til Grønland, men boede ovre paa de modsatte Kyster, maaske paa Baffinsøens Kyster, maaske nordligere?

¹ I 4de Bog af „Historie v. Grönl.“ skriver CRANZ (vol. I, p. 337): „Sie nennen sich selbst, wie die Grönländer, Innuit oder Karalit.“ Men ifølge den ovenfor citerede Samtale synes det ikke at være dem selv, de kaldte saaledes, men en Nabostamme mod Nord. — I Fortsetzung § 28 (vol. III) tilbagekalder Cranz en tidligere Bemærkning (Historie, 4de Bog, § 8, p. 331, Anm.) angaaende Navnets islandske Oprindelse: „Ich weisz nicht, wie ich dazu gekommen bin, im § 8 des IV Buch von der Herkunft der Grönländer, in der Anmerkung, zu sagen, dasz die Grönländer, die von den ehemaligen Christlichen Einwohnern Skrälinger genennt worden, das Wort Skraling nach ihrer Aussprache transformirt und sich Karalit genennt haben: da doch jedes Volk seinen eigenen Namen hat und nicht gewohnt ist, erst einen Namen anzunehmen, den ihm Ausländer beylegen. Es ist eher zu vermuthen, dasz die Normänner in Grönland, da sie in ihrem sogenannten Weinland die Karalit gesehen, diesen Namen in Skraling und Skrälinger verwandelt haben.“

Der er, som jeg har paavist i min Bog om det eskimoiske Sprog (i Meddelelser om Grønland, vol. 31, §§ 31—32), visse sproglige Ligheder mellem Vestgrønlandernes — særlig Midt- og Sydgrønlandernes — Dialekt og den, der tales af Labradoreskimoerne. Disse to Eskimostammer er nu vidt adskilte, og i Mellemrummet mellem dem synes en uensartet Eskimostamme, hvortil Upernavikeskimoerne i Nordgrønland hører¹, at have trængt sig ind. Men at de nuværende grønlandske Karaler, før de kom til Grønland, har været nær knyttede til Labradorstammen, begynder at blive mere end en blot Mulighed, naar det tilmed viser sig, at de to Stammer har haft et Folkenavn tilfælles, som de mellembøende Stammer (i alt Fald en af dem, nemlig Nordgrønlanderne, men rimeligvis ogsaa Baffinslands nuværende Befolkning) ikke vedkender sig. Labradoreskimoerne bruger ganske vist ikke dette Navn (*Karāleg*) om sig selv, men de har aabenbart engang haft saadanne Sammenstød med deres tidligere Naboer mod Nord, at de ikke har glemt, hvad disse hed.

Det er igen et Vidnesbyrd om en længe fastholdt Tradition; thi vi ved, at Forfædrene til de nuværende Karaler (eller Kalaler) i Grønland allerede ankom nordfra henimod Aar 1300, og i Løbet af det følgende Aarhundrede trængte hærgende frem langs Kysten; Vesterbygden (= Godthaab) blev besat af dem 1370—1380, Østerbygden (= Julianehaab) kort før 1420. Omkring Aar 1250 har de opholdt sig saa langt mod Nord paa denne Kyst, at Islænderne ved den Tid ikke mærkede noget til dem, og de foretog dog hver Sommer Fangsttogter til *Norðrseta*, de nordligste Pladser, der rimeligvis har været beliggende i en af Nordgrønlands fangstrige Fjorde. Maaske boede Eskimoerne den Gang helt udenfor Grønland eller ved Kysterne af Smithsund. Paa en i Aaret 1266 foretagen Ekspedition, paa hvilken Islænderne vovede

¹ Jvf. de anthropologiske Undersøgelser i Grønland, foretagne af SØREN HANSEN (Meddelelser om Grønland, vol. VII, pp. 203—205, 229—230).

sig længere mod Nord end sædvanlig, traf de paa Spor af Eskimoer, der tydede paa, at disse maatte være i Nærheden. Det var lidt Nord for Króksfjordhede, som jeg formoder er identisk med en Strækning i Umanakfjord (paa 71° n. Br.)¹. Naar altsaa Karalerne vel kort efter 1266 har begyndt en Vandringsbevægelse fra Egnene omkring Smithsund — Overfartsstedet til Grønland —, kan det let tænkes, at de nogle Menneskealdre tidligere har haft Opholdssted paa Baffinsland eller sydligere og saaledes har været Naboer til Labradorerne. Om Stillingen har været saadan ved Aar 1000 — om de overhovedet den Gang har været udskilt som en særlig Stamme fra Labradorerne —, er det umuligt at dømme om. Men Navnet Karāleq har efter al Sandsynlighed ved den Tid været at finde netop paa disse Kyster, og Thorfin Karlsevnes to Fanger kan, eller skal jeg sige maa, have kendt dette gamle eskimoiske Folkenavn.

Derom vidner da maaske endnu Islændernes Navn for Marklands og senere Grønlands ældste Indbyggere, det meget karakteristiske Navn Skræling. Meget tyder paa, at dette virkelig er en Efterligning af det eskimoiske Navn, og at endog det historiske Træf har fundet Sted, at Islænderne i Grønland er kommet til at anvende Navnet paa den rigtige Eskimostamme, da den vandrede ind her, efter at de lang Tid forinden havde lært det at kende gennem Stammens tidligere Naboer i Amerika, nemlig gennem Marklands Eskimoer, d. v. s. Newfoundland Eskimoerne.

¹ Meddelelser om Grønland XXXI, p. 25. — Grønlands historiske Mindesmærker, vol. III, pp. 239 ff.